

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук,
доцента Максимчук Лариси Володимирівни
на дисертаційну роботу та автореферат **Богущ Людмили Андріївни**
**«Підготовка магістрів у галузі міжнародних відносин до
стратегічного управління професійною кар'єрою»**

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Глобалізація, економічна та культурна інтеграція, підвищення мобільності та міграції населення, розвиток науково-технічного прогресу та телекомунікацій, поширення культурного плюралізму, ріст зовнішньої торгівлі стали одними із вирішальних факторів впливу на суспільство. Розвиток економічного, соціального, культурного, інформаційного простору посилює необхідність пошуку нових шляхів і способів підготовки сучасних фахівців до міжнародного спілкування, відтак високий попит на компетентних фахівців сфери міжнародних відносин. Вища школа, яка готує майбутніх фахівців, не повинна стояти осторонь від означених процесів і тенденцій, особливо у галузі міжнародних відносин.

Дослідженням проблеми підготовки майбутніх фахівців сфери міжнародних відносин до управління професійною кар'єрою активно займаються як українські, так і зарубіжні вчені. Людмилі Андріївни вдалося знайти „незаповнену нішу” в цій галузі. Предметом дослідження вона обрала педагогічні умови підготовки магістрів міжнародної інформації до стратегічного управління професійною кар'єрою, мотивуючи актуальність свого дослідження потребою всебічного вивчення професійної кар'єри, яка осмислюється як важливий показник розвитку людини в соціальній системі, пов'язаний з набуттям професійної самоідентичності, відповідальності, прийняттям культури, ціннісних орієнтацій професійного середовища, безперервної самоосвіти.

Низка суперечностей, виявлених Людмилою Андріївною у процесі наукового аналізу досліджуваної проблеми, актуалізували необхідність на основі теоретико-методологічного підґрунтя удосконалити зміст, форми, методи підготовки магістра міжнародних відносин до стратегічного управління професійною кар'єрою, зокрема, під час вивчення професійно орієнтованих навчальних дисциплін, проведенні науково-дослідної та асистентської практик у закладі вищої освіти.

Відзначимо, що дисертантка дослідила міжнародні документи з проблеми розвитку освіти в умовах глобалізації та європейської інтеграції, загальнодержавні документи, що становлять нормативно-правову базу магістратури, Концепцію організації підготовки магістрів в Україні, Концепцію розвитку національної інноваційної системи України, яка враховує освітньо-кваліфікаційні вимоги магістратури. Підготовка магістра міжнародних відносин до майбутнього стратегічного управління професійною кар'єрою розглядається як складне структурне утворення у системі професійної підготовки, вона є і складовою цією системи вищого порядку, і системоутворювальним фактором, і „наскрізною” ланкою, яка пронизує всі її компоненти.

Отже, дане дисертаційне дослідження є безумовно своєчасним, оскільки пов'язане із пошуком практичних шляхів вирішення цієї важливої проблеми.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи.

Під час вивчення теоретико-методологічних аспектів професійної підготовки магістрів у галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійною та аналізу й вивчення наукових здобутків вітчизняних та зарубіжних учених з урахуванням власного професійно-педагогічного досвіду на засадах особистісно – орієнтованого підходу дисертанткою уперше теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено відповідні педагогічні умови (акмеологізація освітньо-кар'єрних маршрутів майбутніх магістрів у галузі міжнародних відносин; збагачення рефлексивного досвіду магістрів засобами проектування навчально-цифрових наративів; мобілізація самоуправлінських ресурсів майбутніх магістрів у галузі міжнародних відносин, формування умінь стратегічного планування професійної кар'єри);

розроблено структурно-функціональну модель підготовки магістрів у галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійною кар'єрою з такими структурними складовими: мета, завдання, парадигми, концепції та педагогічні підходи, принципи, організаційно-методичний та науково-методичний супровід, педагогічні умови, етапи підготовки (початковий, практичний, інтеграційний, системно-узагальнюючий), критерії та рівні готовності до стратегічного управління професійною кар'єрою, результат; уточнено та конкретизовано сутність понять „кар'єра”, „професійна кар'єра”, „проекування професійної кар'єри”, „стратегічне управління професійною кар'єрою”, „професійна самореалізація”, „формування готовності майбутніх магістрів у галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійною кар'єрою”.

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків.

Проведений аналіз дисертаційного дослідження та автореферату Людмили Андріївни Богуш дозволяє констатувати, що ґрунтовність задекларованих нею наукових положень та висновків забезпечується комплексом теоретичних, емпіричних та статистичних методів та підтверджена аналізом теоретичних і практичних основ проблеми. Даний підхід науковця дозволив їй виважено підійти до проведення на високому науковому рівні педагогічного експерименту, перевірити значущість отриманих нею достовірних результатів дослідження та достатньо повно розв'язати завдання, які було поставлено.

Дисертаційна робота виконана у достатньому фактичному матеріалі: дослідно-експериментальна робота здійснювалася впродовж 2014–2018 рр. на базі факультету міжнародних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, факультету комп'ютерних наук та інформаційних технологій Луцького національного технічного університету при підготовці фахівців зі спеціальності „Міжнародні економічні відносини” освітньо-кваліфікаційного рівня „магістр”. В експериментальній роботі брали участь 47 викладачів та 250 студентів. Основні результати дослідження впроваджено в освітній процес Східноєвропейського національного

університету імені Лесі Українки (довідка про впровадження № 03-28/02/1557 від 29.05.2018 р.); Луцького національного технічного університету (довідка про впровадження № 418-а-21-35 від 03.04.2018 р.); Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та Національного університету „Острозька академія”.

Рецензована робота опирається на достатньо повну джерельну базу – 397 найменувань, з них 57 іноземними мовами. Дисертація відповідає основним напрямам науково-дослідницької роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки «Реалізація філософії людиноцентризму в сучасній національній освіті» (№ 0113U002224).

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми та вказано на її зв'язок з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи наукового пошуку; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача в опублікованих у співавторстві публікаціях; подано відомості про апробацію, упровадження та опублікування результатів дослідження; вказано відомості про структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** головна увага зосереджена на теоретичних аспектах підготовки магістрів у галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійною кар'єрою, проаналізовано проблему готовності майбутніх фахівців у галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійною кар'єрою у міждисциплінарному дискурсі та формування досліджуваного психолого-педагогічного феномену у процесі магістерської підготовки в Україні та за кордоном; розкрито сутність та структуру поняття „стратегічне управління професійною кар'єрою” та пов'язаного з ним понятійно-категоріального апарату; визначено фактори, що зумовлюють успішне формування готовності майбутніх фахівців у галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійною кар'єрою в умовах магістратури.

У розділі 1, пп. 1.1-1.2 на основі різноаспектного ґрунтового парадигмального, компаративістського та системного аналізу філософських, педагогічних, психологічних, соціологічних вітчизняних та зарубіжних джерел обґрунтовано понятійно-категорійний апарат, окреслено особливості становлення магістратури в Україні та за кордоном (зокрема, у вищих навчальних закладах США, Великобританії, Німеччині, Польщі, Росії). Побудова двовекторної спрямованості в часі (XVII – початок XXI ст.) дозволила якісно оцінити творчі здобутки вчених, сміливо й переконливо полемізувати з дискусійними підходами науковців щодо особливостей магістерської підготовки у контексті випереджувального навчання, фундаменталізації та психолого-педагогічної орієнтації, здійснення науково-дослідної (творчої), управлінської діяльності, взаємопроникнення та взаємодоповнення освітньо-наукової та освітньо-професійної складових, розширення академічної мобільності; здатності до освіти впродовж життя.

Спираючись на виявлені категорійні ознаки досліджуваного поняття, дослідницею визначено готовність магістрів міжнародних відносин до стратегічного управління професійною кар'єрою та безперечно вдало подано її структуру.

Отримані результати експериментального дослідження спонукали автора до розроблення педагогічного супроводу, що уможливило уникнення стереотипних підходів та створення мобільного ресурсу для підготовки магістрів у галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійною освітою.

Доволі ґрунтовно у **другому** розділі на підставі аналізу психолого-педагогічної літератури з теми дослідження, вивчення компонентного складу готовності магістрів у галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійною кар'єрою, власного педагогічного досвіду авторкою виявлено та обґрунтовано з урахуванням результатів наукових досліджень з проблеми формування готовності магістрів міжнародних відносин до стратегічного управління у п. 2.1, сс. 84 – 95 змістове наповнення *мобілізаційно-аксіологічного, стратегічно-операційного та рефлексивно-*

коригувального компонентів готовності магістрів-міжнародників до управління професійною кар'єрою.

Загалом доведено: це динамічна інтегральна особистісна якісна характеристика, що поєднує мотиви, потреби, інтереси, ціннісні орієнтації, фахові інноваційно зумовлені знання, уміння, навички, здібності, здатність до самоконтролю, самовдосконалення, саморефлексії та самоменеджменту, комплекс індивідуально-типологічних особливостей і якостей, що забезпечують високу результативність реалізації професійної кар'єри.

Обґрунтовано відповідні показники, які відображають рівні сформованості готовності магістрів гуманітарних спеціальностей (сс.74-6)

Цілком розглянутим дисертанткою є поняття готовності майбутнього фахівця сфери міжнародних відносин до управління професійною кар'єрою як системне новоутворення, володіння власною динамікою, піддається кількісно-якісним змінам в контексті загального процесу особистісно-професійного розвитку магістра як суб'єкта навчально-професійної діяльності. Зважаючи на це, дисертанткою теоретично обґрунтовано педагогічні умови, що забезпечують позитивну динаміку підготовки магістрів-міжнародників до управління професійною кар'єрою, зокрема: акмеологізація освітньо-кар'єрних маршрутів магістрів з міжнародних відносин; збагачення рефлексивного досвіду магістрів засобами проектування навчально-цифрових наративів; мобілізація самоуправлінських ресурсів майбутніх магістрів міжнародних відносин, формування умінь стратегічного планування професійної кар'єри.

Виокремлення зазначених педагогічних умов детерміновано особливостями ступеневої організації вищої освіти, її інноваційною спрямованістю, сутністю і змістом професійної підготовки магістрів міжнародних відносин відповідно до Національної рамки кваліфікацій.

Свідченням наукової зрілості здобувачки є її власне бачення структурно-функціональної моделі (п. 2.3, сс. 94 – 110) процесу підготовки майбутніх магістрів до стратегічного управління професійною кар'єрою. На засадах використання методу моделювання відображення усі структурні блоки моделі - цілісний педагогічний процес, що реалізується поетапно, а результатом є, як

засвідчили експериментальні дані, позитивна динаміка у зростанні кількості студентів експериментальних груп з високим рівнем (стабільним) готовності до реалізації та управління професійною кар'єрою.

У третьому розділі здобувачкою доволі виважено наведено організацію та хід педагогічного експерименту, описано перебіг формувального етапу педагогічного експерименту, під час якого перевірялася ефективність запропонованих педагогічних умов; проведено аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи.

На основі аналізу діагностичних матеріалів авторка чітко відмічає, що стан підготовки магістрів міжнародних відносин до реалізації професійної кар'єри не повною мірою задовольняє сучасні загальнодержавні вимоги, а тому потребує певних змін в педагогічних умовах її реалізації. Аналіз та узагальнення експериментальних даних показав відчутне зростання показників готовності магістрів-міжнародників до реалізації професійної кар'єри завдяки упровадженню розробленої моделі в практику професійної підготовки магістрів.

Отже, експериментальна частина роботи логічно підтверджує теоретичні напрацювання Людмили Андріївни, а винесені на захист положення переконливо обґрунтовані на сторінках дисертації.

У процесі вивчення змісту дисертаційного дослідження можна стверджувати, що представлені висновки до розділів, а також загальні висновки чіткі, логічні й коректні. Список використаних джерел, а також посилання на них у тексті дисертації зроблено із дотриманням усіх вимог. Необхідно відмітити логічну структуру роботи. Коротко, чітко та лаконічно сформульовано об'єкт, предмет, мету, гіпотезу, завдання. Визначено методологічну основу, методи, експериментальну базу, наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Практична значущість отриманих результатів.

Дисертаційне дослідження Богуш Людмили Андріївни має практичну значущість та полягає в розробці науково-методичного забезпечення для

роботи Центру міжнародних комунікацій та „Школи ділової риторики”, спецкурсу „Акмеологія професійної кар’єри”, методичних рекомендацій щодо проектування освітніх цифрових наративів, організації лекційних, семінарських та практичних занять магістрів в умовах цифрового освітнього середовища, програм та навчально-методичного забезпечення тренінгів „Професійна кар’єра. Стратегічне управління”, персонального брендингу та професійного іміджу; програм, рекомендацій і методичних матеріалів для проведення науково-дослідної та асистентської практик.

Основні результати дослідження впроваджено в освітній процес Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка про впровадження № 03-28/02/1557 від 29.05.2018 р.); Луцького національного технічного університету (довідка про впровадження № 418-а-21-35 від 03.04.2018 р.); Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та Національного університету „Острозька академія”.

Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження.

Основні положення та матеріали дослідження висвітлено в 14 публікаціях, з них: 5 статей у провідних наукових фахових виданнях, 3 статті у закордонних наукових журналах, 5 статей і тез доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Загалом дисертація справляє позитивне враження. Здобувачка досконало володіє діловою українською мовою, вміє логічно викладати та аналізувати теоретичний і законодавчий матеріал, формулювати виважені висновки, застосовувати різні методи дослідження. Результати проведеного дослідження дають підставу вважати, що визначені завдання реалізовано, мета досягнута, сукупність отриманих наукових положень має важливе значення для науки і практики професійної педагогіки.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Відзначаючи низку позитивних надбань дисертантки під час вирішення досліджуваної проблематики, доцільно звернути увагу й на деякі дискусійні моменти, які визначаємо в якості побажань:

1. Робота значно виграла б за наявності системного аналізу і класифікації програм професійної підготовки магістрантів у галузі міжнародних відносин у закладах вищої освіти в контексті їх складових частин, а також надання опису окремих програм у додатках, які є особливо цінними для дослідників і практиків освіти.

2. Теоретичне і практичне значення дисертаційного дослідження підсилюється б, якби авторка детально схарактеризувала і чинники, які заважають успішному процесу підготовки майбутніх фахівців у галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійною кар'єрою.

3. Загальні висновки дисертації сприймалися значно переконливішими із більш чітким узагальненням позитивних експериментальних результатів, отриманих і наведених автором у третьому розділі дисертаційного дослідження.

4. Дисертантка відібрала і використала для дослідження достатньо повну джерельну базу (397 найменувань), але електронні ресурси використані порівняно мало, що дещо звужує доступ до неї.

5. Сприйняття структури змісту дисертації, на нашу думку, значно б покращилося з більш послідовним урахуванням рівнів вищої освіти (бакалаврським, магістерським) у професійній підготовці майбутніх фахівців у галузі міжнародних відносин.

Висновки щодо відповідності дисертаційного дослідження чинним вимогам та можливість присудження наукового ступеня.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер, ніяк не знижують її наукової цінності, тому не мають впливу на позитивну оцінку рецензованого дисертаційного дослідження.

У цілому, дисертаційна робота Богущ Людмили Андріївни є самостійним і цілком завершеним дослідженням, відзначається безперечною актуальністю, науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю, містить значні наукові доробки, нові, раніше незахищені наукові положення. Результати дослідження є раціональними для розв'язання проблеми підготовки магістрів у

галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійною кар'єрою.

Таким чином, рецензоване дисертаційне дослідження «Підготовка магістрів у галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійною кар'єрою» відповідає паспорту спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, профілю спеціалізованої вченої ради К 08.120.02 у ВНЗ „Університет імені Альфреда Нобеля”, вимогам пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. №567 (зі змінами, внесеними згідно постанов Кабінету Міністрів України за № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р.), що дає підстави для присудження Богуш Людмила Андріївна наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

Хмельницького національного університету

Максимчук Л.В.

Підпис завіряю:

Перший проректор,

проректор з науково-педагогічної та наукової роботи

Хмельницького національного університету

доктор економічних наук, професор

Войнаренко М.П.

